

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กวัยเรียน เป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 6-12 ปี โดยในเด็กหญิงจะมีอายุ 6-10 ปี และในเด็กชายจะมีอายุ 6-12ปี อัตราการเจริญเติบโตของเด็กวัยเรียนจะช้ากว่าวัยทารกและวัยก่อนเรียน แต่จะเจริญเติบโตอย่างสม่ำเสมอ เด็กวัยนี้เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต มีพัฒนาการทางด้านกระดูก ฟัน กล้ามเนื้อ และระบบต่างๆในร่างกาย (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสราญบุรีธานี, 2554) อาหาร และโภชนาการจึงเป็นปัจจัยสำคัญในด้านการเจริญเติบโตของร่างกาย ความต้องการพลังงานของเด็ก ขึ้นกับอัตราการเจริญเติบโตและกิจกรรมต่างๆที่ ทำ เด็กวัยเรียนมีกิจกรรมการเล่นต่างๆมากขึ้น และยังคงอยู่ในวัยที่เจริญเติบโต จึงต้องได้พลังงานให้เพียงพอ อาหารที่ให้พลังงานมาก ได้แก่ ข้าว แป้ง น้ำตาล ไขมัน ไขมันจากพืชและสัตว์

เด็กวัยนี้มีการเจริญเติบโตที่สม่ำเสมอ มีกิจกรรมมากจึงเจริญอาหารดี แต่มีข้อควรระวังคือ เด็กมีโอกาสเลือกชนิดอาหารเองมากขึ้น อาจมากจากการได้รับอิทธิพลในการเลือกอาหารจากเพื่อน และสื่อต่างๆ เพราะในปัจจุบันมีอาหารที่หลากหลาย นอกจากอาหารที่ปรุงเองที่บ้านแล้วยังมีร้านอาหารจานด่วน ร้านอาหารแฟรนไชส์ต่างๆ โดยเฉพาะขนมขบเคี้ยว และจากการสำรวจสภาวะการเด็กและเยาวชนใน พ.ศ.2547-พ.ศ.2550 พบว่า เยาวชนที่รับประทานขนมกรุบกรอบ และน้ำอัดลมเป็นประจำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 26.7 และ 20.3 ใน พ.ศ.2547-2548 เป็นร้อยละ 47.0 และ 31.9 ใน พ.ศ. 2549-2550 ตามลำดับ การบริโภคขนมขบเคี้ยวและน้ำอัดลมที่เพิ่มขึ้น เพราะความหลากหลายทั้งยี่ห้อและประเภทที่มีจำนวนมากขึ้น รวมทั้งอิทธิพลของการโฆษณาในเชิงของการชักนำให้เกิดการบริโภค ซึ่งข้อมูลจาก MDR (Media Data Resource) (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2552) พบว่ามูลค่ารวมของการใช้จ่ายในการโฆษณาอาหารในประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลค่าการโฆษณาน้ำอัดลมและขนมขบเคี้ยวที่มีสัดส่วนถึงเกือบ 2 ใน 3 ของมูลค่า การโฆษณาอาหาร การเติบโตดังกล่าวเป็นไปพร้อมกับการบริโภคที่เพิ่มขึ้น เด็กบริโภคขนมขบเคี้ยวเฉลี่ยสูงถึง 26 บาทต่อคนต่อวัน โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าวสูงคิดเป็นร้อยละสี่สิบของค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อวัน แสดงว่าเด็กได้ใช้ค่าใช้จ่ายที่ได้รับต่อวันไปซื้อขนมขบเคี้ยวดังกล่าวเป็นจำนวนมากทั้งที่ไม่เป็นผลดีต่อ

สุขภาพ ข้อมูลการบริโภคขนมขบเคี้ยวที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (วิทยา กุลสมบูรณ์, 2548) ที่รายงานว่าเด็กใช้เงินซื้อขนม คนละ 9,800 บาทต่อปีหรือโดยรวม 170,000 ล้านบาทต่อปี แนวโน้มการบริโภคขนมขบเคี้ยวอย่างไม่เหมาะสมดังกล่าวถือเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อสุขภาพเด็กและเยาวชนที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน และมีรายงานทางวิชาการจากการสำรวจด้านสุขภาพของเด็กและเยาวชน ที่บ่งชี้ว่าในปัจจุบันจำนวนเด็กอ้วนและมีฟันผุเพิ่มมากขึ้น เด็กอ้วน 1 ใน 4 มีไขมันในเลือดสูง ร้อยละสิบมีความดันโลหิตสูงและมีเด็กที่ป่วยเป็น โรคเบาหวานเพิ่มขึ้น โดยทั้งนี้ก็เกิดจากการรับประทานอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ และมีพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ขนมขบเคี้ยวมักจะปรุงแต่งรสชาติและสีของขนมทำให้เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงต่อสารปรุงแต่งนานาชนิด เช่น พงชูรส สีผสมอาหาร เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าแนวโน้มนิสัยการบริโภคขนมดังกล่าวนำไปสู่การเกิดโรคเบาหวาน โรคความดัน โรคหัวใจ โรคไต ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวตามจำนวนความถี่ของการบริโภคขนมขบเคี้ยว ทั้งยังเป็นการบ่มเพาะนิสัยการบริโภคต่อเนื่องเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เนื่องจากการติดรสหวาน มัน เค็ม ตั้งแต่เด็กจะทำให้ยากต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเมื่อโตขึ้น จึงเป็นที่น่าวิตกว่าแนวโน้มนิสัยการรับประทานขนมขบเคี้ยวของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะขนมขบเคี้ยวมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก ซึ่งการโฆษณาขนมขบเคี้ยวนั้นมักจะปรากฏในช่วงรายการสำหรับเด็ก สามารถสร้างแรงดึงดูดให้เด็กอยากซื้อมารับประทาน ทั้งนี้เพราะเด็กจะมีความอ่อนไหวต่อเทคนิคต่างๆ ที่สื่อชักจูงให้สนใจได้ง่าย เช่น ของแถม ทำให้ต้องซื้อสินค้านั้นโดยขนมที่มีของแถมอาจทำให้ต้นทุนที่จะหาสารอาหารที่มีคุณค่าใส่ในขนมกลายมาเป็นต้นทุนผลิตของแถม ขนมบางยี่ห้อที่มีของแถมเป็นชุดของเล่นหรือมีการนำการ์ตูนยอดนิยมมาเป็นส่วนประกอบในขนม ซึ่งทำให้เด็กซื้อขนมมารับประทาน ทั้งนี้เพื่อต้องการสะสมของแถม และทำให้ไม่รับประทานอาหารอย่างอื่น (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอบ้านหมอ, 2552) แต่เนื่องจากเด็กเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต ดังนั้นจึงต้องการอาหารที่มีความหลากหลาย จากปัจจัยที่กล่าวมาในข้างต้นนี้จึงทำให้มองเห็นว่าปัจจัยดังกล่าวอาจจะมีผลต่อการเลือกซื้อขนมขบเคี้ยวของเด็กวัยเจริญเติบโตอย่างเช่น นักเรียนระดับประถมศึกษา

โรงเรียนบ้านแพะยันต์-คอยแซ่เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอแม่ทาจังหวัดลำพูน เปิดสอนตั้งแต่ในระดับ อนุบาลศึกษาจนกระทั่งถึงระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ลักษณะของโรงเรียนโดยรอบจะมีร้านขายของชำอยู่ประมาณ 4-5 ร้าน ห่างจากโรงเรียนประมาณ 100-500 เมตร ภายในโรงเรียนมีร้านค้าอยู่เพียงหนึ่งร้าน ซึ่งลักษณะของสินค้าที่ร้านค้าขายส่วนใหญ่จะเป็นขนมขบเคี้ยว และจากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นส่วนใหญ่พบว่า

นักเรียนจะซื้อขนมขบเคี้ยวมาเองทุกวัน และจากการสำรวจภาวะโภชนาการเบื้องต้น (สารสนเทศนักเรียนข้อมูลเบื้องต้น, 2555) ของนักเรียนในโรงเรียน พบว่ามีนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการร้อยละ 40 ของนักเรียนทั้งหมด โดยจะมีทั้งเด็กอ้วนและผอม บางรายจะมีอาการฟันผุด้วย ในส่วนของโรงเรียนผู้บริหารและครูประจำชั้นรับรู้เกี่ยวกับโทษและอันตรายของขนมขบเคี้ยวและต้องการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงอิทธิพลของการโฆษณาขนมขบเคี้ยวทางโทรทัศน์ว่ามีผลต่อการเลือกซื้อขนมขบเคี้ยวของนักเรียนประถมศึกษาหรือไม่ เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่ถูกชักจูงได้ง่ายและยังไม่ได้คำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการ หากไม่ได้รับการดูแลอาจทำให้เด็กมีปัญหาภาวะโภชนาการได้ ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปแนะนำหรือแก้ไขตลอดจนปลูกฝังในเรื่องของการบริโภคและการซื้อขนมขบเคี้ยวให้ถูกต้องเหมาะสมและจะทำให้เด็กมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีต่อการซื้อขนมขบเคี้ยวของเด็กระดับประถมศึกษา

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ด้านประชากร นักเรียนที่กำลังเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านแพะยันต์ดอยแซ่ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555

ด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาพฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์และการรับชมโฆษณาขนมขบเคี้ยวของนักเรียนระดับประถมศึกษาและอิทธิพลของการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีต่อการซื้อขนมขบเคี้ยวของนักเรียนระดับประถมศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การโฆษณา หมายถึง การสื่อสารที่ทำให้เกิดการสร้างความสนใจ เพื่อจูงใจหรือสนับสนุนให้นักเรียนประถมศึกษาเกิดความต้องการซื้อขนมขบเคี้ยวทางโทรทัศน์

การซื้อ หมายถึง พฤติกรรมการซื้อหรือไม่ซื้อขนมขบเคี้ยวของเด็กระดับประถมศึกษา

ขนมขบเคี้ยว (Snack food) หมายถึง ขนมหรือของขบเคี้ยวประเภทต่างๆที่บรรจุในถุงซองหรือกล่องสำเร็จรูปพร้อมบริโภคได้ทันที ที่นักเรียนระดับประถมศึกษาบริโภค ได้แก่ ขนมกรุบกรอบ ปลาเส้น เวเฟอร์ คุกกี้ ช็อคโกแลต และลูกอม/ท็อปปี้

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านแพะ ยนต์ค้อยแซ่ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ได้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อให้ทางโรงเรียน หน่วยงานหรือที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหา หรือป้องกันปัญหาทางสุขภาพของเด็กที่อาจจะเกิดขึ้นจากการบริโภคขนมขบเคี้ยวที่เห็นจากการโฆษณาทางโทรทัศน์